

матичне, декоративне, формотворче, часове тощо. Незважаючи на те, що гончар уже не працює, про достатньо повне висвітлення в колекції музею-заповідника творчих досягнень Михайла Китриша у царині кераміки нині не можна стверджувати, як і про те, що персональна колекція опішненського гончаря уже повністю сформована. Дома Михайло Китриш ще в часи роботи на заводі почав формувати приватну колекцію, яка з часом переросла в солідний музей. У ньому знаходяться лише вироби подружжя Китришів. Визначальною особливістю домашнього музею Китришів є його плінність. Наявні в колекції вироби господарі завжди дарували гостям, які постійно їх відвідували. Пусті місця заповнювалися новими «свіжішими» творами. Відносна стабільність прийшла з періодом втрати працездатності Михайла Китриша. Майстер уже не працює, тому поки що не віддає творів зі своєї колекції, яка на початку 2017 р. нараховувала понад 200 предметів. Це зооморфні скульптури, вази, посуд, іграшки, свічки тощо. На даному етапі питання подальшої долі колекції не обговорюється, а тому залишається відкритим. Крім кераміки у майстра зберігаються його інструменти та пристрої – гончарні ножики, стеки, гончарний круг, горно тощо, які могли б доповнити його персональну колекцію у музеї-заповіднику. Є надія, що приватна збірка Китришів все ж таки потрапить до музейних фондів, як це зробив львівський колекціонер Іван Гречко. У березні 2013 р. він подарував свою унікальну колекцію гуцульських та покутських ікон на склі Українському Католицькому університету, якою започаткував власний мистецький музей [9, с. 8]. Ще у 2006 р., під час спілкування автора статті з відомим львівським колекціонером, він однозначно стверджував, що передавати свою колекцію державному музею не планує, хоча й починає задумуватися над її подальшою долею [10]. Як і завжди, час вносить свої корективи в людські плани. Сподіватимемося, що й приватна колекція родини Китришів перейде в повному обсязі у державну власність й буде музеєфікована за всіма правилами фондової роботи.

ПОСИЛАННЯ

1. Розмова з Михайлом Китришем. 8.10.2010 // Приватний архів автора.
2. Шербак Василь. Сучасна українська майоліка. – Київ: Наукова думка, 1974. – 192 с.
3. Інвентарні книги // Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному.
4. Інвентарні книги (кераміка, скло) // Полтавський краєзнавчий музей.
5. Інвентарні книги (кераміка, скло) // Національний музей народної архітектури та побуту НАН України.
6. Інвентарні книги // Національний музей українського народного декоративного мистецтва.
7. Інвентарні книги // Музей етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України.
8. Програма Першого республіканського симпозиуму гончарства «Традиції і сучасність»: 10 травня – 11 червня 1989 р. – Полтава: «Полтава», 1989. – 16 с.
9. Пастернак Н. «Червоні образи» – в постійній експозиції / Надія Пастернак // Культура і життя. – 2013. – № 9. – 1 березня. – С. 8.
10. Розмова з Іваном Гречко. 11-22.07.2006 // Приватний архів автора.

Лькова О.Г. Михайл Китриш – от ремесленника к мастеру
В статье обозначены основные события, повлиявшие на формирование художественных способностей Михаила Китриша. Затронуты вопросы музеефикации гончарного наследия Украины на примере формирования персональной коллекции в Национальном музее-заповеднике украинского гончарства в Опішні известного гончара. Проведен типологический анализ коллекции мастера. Акцентировано внимание на основных проблемах, связанных с формированием коллекции.

Ключевые слова: Михайл Китриш, гончарство, керамика, глиняное изделие, музеефикация, Опішня, Украина.

Lykova O.H. Mykhailo Kytrysh from craftsman to master of art
In the article outlines the main events that influenced the artistic abilities of Mykhailo Kytrysh. Raised question of muzeefikation of pottery inheritance of Ukraine is affected on the example of forming of the personal collection in the National Museum of Ukrainian Ceramics in Opishne of the known potter. The analysis of types of master's collection is conducted. Attention is accented on basic problems, related to forming of collection.

Key words: Mykhailo Kytrysh, pottery, ceramics, earthenware, muzeefikation, Opishne, Ukraine.

12.02.2018 p.

УДК 94(477): 0792

І.О. Бурда
В.І. Абакумова

НАРОДНИЙ МОЛОДІЖНИЙ АМАТОРСЬКИЙ ТЕАТР «ПІЛІГРИМ» У М. ГЛУХОВІ: ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Проаналізовано діяльність Народного молодіжного аматорського театру «Пілігрим». Виокремлено етапи становлення творчого колективу. Охарактеризовано поточний стан його діяльності. Зроблено акцент на дослідженні акторського складу, репертуару та винагород акторів і колективу в цілому. Джерельну базу дослідження склали розповіді режисера театру, статті в періодичних виданнях.

Ключові слова: театр, аматорське мистецтво, вистава, актори, «Пілігрим», театральний колектив, сцена, репертуар, гастролі, фестиваль, нагорода, будинок культури.

Актуальність нашої наукової розвідки зумовлена сучасними потребами українського суспільства, якому бракує духовності. Театральне мистецтво багато років поспіль є невід'ємною складовою життя Глухова. Узгаляння творчих здобутків Народного аматорського театру, який є осередком сьогоденної культури міста, є важливим напрямком вивчення загальної історії колишньої гетьманської столиці.

Протягом кількох десятиліть триває накопичення газетних публікацій про діяльність театру «Пілігрим» у місцевих періодичних виданнях «Народна трибуна» і «Глухівщина». Опрацювання цих матеріалів допомогло

у відбудові хронології подієвого розвитку театрального колективу. Між тим, таких джерел недостатньо, аби достеменно провести аналіз надбань театру. Тому суттєву допомогу в роботі надав приватний архів сім'ї Ільєсових – очільників творчого колективу. Отже, метою статті є наукова спроба аналізу діяльності Народного молодіжного аматорського театру «Пілігрим» у м. Глухові. Автор ставить на меті виокремити етапи становлення творчого колективу та дати характеристику поточного стану його діяльності, акцентувавши увагу на акторському складі, репертуарному портфелі та винагородах акторів і колективу в цілому. Назване сформуло завдання нашого дослідження.

Спочатку відмітимо, що офіційною датою започаткування творчої діяльності Молодіжного аматорського театру «Пілігрим» був квітень 1990 р. Між тим, необхідно зауважити, що його народження мало історичні передумови. Так, у 50–60-х рр. ХХ ст. у Глухові діяв самодіяльний театральний колектив. Його вистави вже проходили на підмостках щойно побудованого районного будинку культури. Очолювала трупу колишня професійна акторка Ніна Порфирівна Гузій. Вона долучила до театральної діяльності молодих глухівчан, які стали кістяком постійної трупи у майбутньому. Вистави не обмежувалися тільки акторською грою. З газети «Народна трибуна» за 1965 р. можна дізнатись, що у постанові були задіяні оркестр під керівництвом В.Ф. Дуки та відбувався танцювальний супровід від хореографа Ю. Карева [1].

Наступний етап в діяльності театральної трупи розпочався із новим очільником – на початку 1970-х рр. керівником стала Марія Григорівна Ільєсова. Шлях до художнього керівника вона пройшла від акторських ролей, будучи ученицею Н.П. Гузій. Протягом декількох десятиліть Марія Григорівна, мати сучасного керівника «Пілігриму», очолювала аматорський колектив [2].

У цей період на сцені районного будинку культури глядачам були представлені вистави за п'єсами українських і закордонних митців. Особливою популярністю користувалися постанови «Голубі олені» О. Коломійця, «Майська ніч» М. Гоголя, «Барабанщиця» А. Салінського. З успіхом глядач сприймав вистави «Сватання на Гончарівці» за Г. Квіткою-Основ'яненком, «Мартин Боруля» І. Карпенка-Карого, «На перші гулі» С. Васильченка та багато інших [3]. На той час провідними акторами аматорського театру були Володимир Ткаченко, Борис Загинайло, Любов Пустовая, Марія Кривущенко та Володимир Соломенний.

Аналізуючи соціальний аспект акторського складу, відмітимо, що учасниками театру ставали люди різних спеціальностей. Наприклад, за свідченнями періодичного видання 1983 р., у прем'єрі спектаклю «Доля – Індичка» дебютну для себе головну роль Ангеліни Куманець зіграла Ізабелла Соломіна – інженер-технолог заводу засобів обчислюваної техніки. У виставі були задіяні переважно працівники заводу «Електропанель» [4]. Цікаво, що у трупі поруч з дорослими акторами грали школярі та студенти.

За часів художнього керівництва Марії Григорівни висока майстерність трупи була оцінена радянською владою. Драматичний колектив отримав визначний тоді Диплом Малого театру СРСР [5]. Сама Ільєсова була головою журі районного огляду акторських труп [6].

Історія власне «Пілігриму» бере свій початок у лютому 1990 р. Тоді керівництво театру розділили між собою мати та дочка Ільєсови. На базі районного будинку культури було сформовано дві театральні трупи. Дорослим театром керувала Марія Григорівна, а дитячим – Ірина Юрїївна. Саме прихід Ірини Юрїївни заклав фундамент у розвиток молодіжного театру, який тоді ще вважався дитячо-юнацьким драматичним колективом. Цілеспрямована театралка закінчила Сумське училище культури, а пізніше, у 1997 р., завершила заочне навчання у Харківському інституті культури за спеціальністю режисера театральних колективів. Молода акторка прийшла з мрією домогтися максимального розвитку аматорського мистецтва на теренах Глухівщини.

Юнацький акторський склад поповнився молодими акторами, глухівськими студентами Павлом Семенком, Юрієм Іващенко, Тетяною Муковоз, Оксаною Додаковою, Сергієм Коробовим, Сергієм Василенком. Також до театралів приєдналися старшокласники Юрій Савченко, Ірина Кириєнко, Тетяна Губатенко, Віктор Богданов, Сергій Ванєєв, Олексій Бджоленко. До молодшої групи прийшли п'ятикласники Глухівської ЗОШ № 3 Оксана Процик (Хіменова), яка і досі безперервно продовжує грати, та Олексій Хабенко, що близько десяти років присвятив театральній діяльності, брав участь у дитячих та дорослих постановках. На сцені багато уваги приділялося саме дитячій аудиторії. Актори «Пілігриму» влаштовували театралізовані ранки та постанови для глядачів молодшого шкільного віку. Популярними виставами були «Чарівна паличка або лісові пригоди», «Подарунок для Снігурки».

Історична для театру подія сталася у 1992 р., коли колективи об'єдналися в один – молодіжний. Його єдиним художнім керівником стала Ірина Юрїївна Ільєсова. З кожним роком існування театру професійність колективу постійно покращувалась. Зусиллями його учасників для сцени створювали нові декорації, костюми; зміцнювалась технічна база. До театралів у той період приєдналися Віталій Ямник, Юлія Козловська, Олексій Михайленко, Олександр Нахабич, Юлія і Вікторія Бутівченко, Дмитро Бороденко та ін.

Водночас діяльність театру супроводжували нерозв'язані питання. По-перше, на поповнення матеріального забезпечення витрачалися майже всі зароблені на виступах кошти. По-друге, приміщення Глухівського районного будинку культури упродовж багатьох років не опалювалось, а відтак репетиції акторам доводилося проводити в житлових квартирах, вистави – в імпровізованих сценічних умовах дитячих садків [7]. Несприятливі умови праці не могли завадити акторам творити. Наприклад, під час

прем'єри вистави «Голий король» у грудні, коли температура в глядацькій залі була близька до мінусової, виконавець головної ролі Короля Костянтин Клименко з'явився перед глядачами майже без одягу, аби дотриматися сюжету твору. Така мужність учасника театру спричинила вибух оплесків глядачів. З костюмами аматорам допомагали вдячні шанувальники. Так, глухівчанка Л.М. Дейнеко власними стараннями змодельювала і пошила наряди епохи середньовіччя, подарувавши їх театрам [8].

Визначним для молодіжного театру став 1996 р., коли колектив виборів звання «народного». Високий професійний рівень аматорський театр довів, взявши участь в обласному фестивалі «Театральна весна». На показ була представлена вистава за п'єсою Л. Розумовської «Сестра моя Русалочка». Компетентне журі на чолі з заслуженою артисткою України О. Сокіл констатувало, що високий рівень акторської майстерності, професійна режисура та вдало підібрані декорації створили підстави для присвоєння колективу звання «народного» [9]. Слід назвати акторський склад, завдяки грі якого було отримано це звання. Передусім, це студенти Глухівського педінституту (нині ГНПУ ім. О. Довженка), учні міських шкіл та професійних технічних училищ. Вони власноруч спорудили декоративне «підводне царство», змодельювали тематичні костюми, адже головними героями виступали казкові персонажі. Роль Русалочки виконала Вікторія Бутівченко, а парубка-принца зіграв Юрій Савченко (обидва тоді студенти Глухівського педінституту). Всього у виставі брало участь двадцять дві дійові особи – аматори, які вдало передали художні образи своїх персонажів. У тому ж році театр одержав сучасну назву. Питання щодо цього постало лише після отримання результатів фестивалю. Назва «Пілігрим» була запропонована виконавцем головної ролі Юрієм Савченком. Це слово у перекладі з грецької означає паломник, мандрівник [10, с. 534]. Назва здалася акторам такою, що відповідала духу театральної трупі: «Так і наш театр, виготовляючи майже з нічого костюми та декорації, намагається нести людям радість та навчати добру».

Проаналізуємо репертуарний портфель аматорського театру. Ретроспективний дискурс дозволяє з'ясувати, що популярними виставами для дорослих стали «Сповідь доктора Полякова» за твором російського письменника М. Булгакова «Морфій» (1996), «Голий король» Є. Шварца (1998), «Блез» за п'єсою К. Моне (2002), «Кохання в стилі бароко» Я. Стельмаха (2007), «Коли сплячий прокинеться» О. Єрнева (2008), «Особливо люблячий таксист» за п'єсою Р. Куні (2009), «За зачиненими дверима» Жана-Поля Сартра (2010) та інші [8; 11; 12; 13]. Юному глядачеві театральний колектив пропонував у цей період вистави «Пригоди в країні мультяндії» А. Хайта (1997), «Білосніжка і семеро гномів» (1997), «Я – курча, ти – курча» Є. Чеповецького (1998), «Пригоди Буратіно» О. Толстого (1998), «Вождь красношкірих» за твором О. Генрі (1998), «Великий лягушонок» Л. Устинова, О. Та-

бакова (2001), «Казка без підказки» за п'єсою С. Лежневої (2010), «Золоте курча» В. Орлова (2016) та інші [11].

На сучасному етапі існування трупі репертуар театру постійно оновлюється. За рік театральний колектив представляє на суд глядачеві по дві, а іноді по 3 прем'єрні вистави за п'єсами сучасних та класичних, вітчизняних та закордонних авторів. Так, за останні роки актори зіграли такі спектаклі, як «451 градус за Фаренгейтом» Р. Бредбері (2014), «Ліжко, леді і джентльмени» за п'єсою Р. Куні та Дж. Чепмена (2015), «Троє на гойдалці» Л. Лунарі (2016), «Веселий Роджер» Д. Селимзянова (2017), комедійну виставу «Тітки» за О. Коровником (2017). На шпальтах місцевих періодичних видань можна дізнатися про подробиці цих вистав [14; 15; 16]. Слід згадати і той факт, що у місцевому радіоефірі декілька разів транслювали вистави «Сестра моя Русалочка» Л. Розумовської та «Лісова пісня» Л. Українки у постановці «Пілігриму».

Надалі охарактеризуємо участь акторів аматорського колективу не лише у театральних постановках «Пілігриму». Так, майже 28 років поспіль вони є постійними учасниками районних театралізованих свят, дитячих ранків, літературно-музичних вечорів, прологів до концертних програм [17]. Також актори «Пілігриму» брали участь у традиційному фестивалі драматичних колективів «Театральні веселки» [18], часто виступають у ролі ведучих концертних програм та тематичних заходів [19]. З особливим натхненням учасники колективу ставляться до участі у районних конкурсах-оглядах читців, присвячених пам'яті Т.Г. Шевченка. Переможцями таких заходів у різні роки були Катерина Меньшикова, Марина Янчук, Дмитро Бабенко. Минулого 2017 року учасники театру отримали на конкурсі дві перші винагороди: Наталія Вінда (у віковій категорії від 16 до 21 року) і Зоя Копоріна (у віковій категорії від 21 року) [20].

Творча діяльність Народного молодіжного аматорського театру «Пілігрим» протягом усього часу існування була відзначена нагородами різних рівнів. Колектив неодноразово отримував почесні грамоти та дипломи районної та обласної державної адміністрації. У квітні 2009 р. «Пілігрим» став володарем гран-прі обласного фестивалю театральних колективів «Театральні обрії» за вдало представлену сцену за твором М. Гоголя «Мертві душі». У 2017 р. він знову отримав нагороду на «Театральному обрії» у м. Лебедині – тепер вже «За кращу виставу», зігравши на сцені уривок з філософсько-містичної комедії «Троє на гойдалці» [21]. Також колектив має дипломи обласного фестивалю сатири і гумору «Вишневі усмішки» і перемоги у номінації «Гурт-аматор» з відкритого обласного конкурсу акторської майстерності «Конотопська відьма запрошує».

Підсумовуючи історичний екскурс, зауважимо, що молодий колектив встигнув відсвяткувати свої перші ювілейні дати. Так, у 2010 р. «Пілігрим» зустрів двадцятиріччя на сцені. Актори підготували глядачам виставу у формі капусника, зігравши епізоди зі спектаклів «Сестра моя

Русалочка», «За двома зайцями», «Ромео та Джульєтта». Провідними акторами на той час були Валерій Колоусов, Тетяна Міщенко, Оксана Хіманова, Марина Янчук, Андрій Гурець, Анастасія Лагода, Анна Аносова, Олександр Мірошниченко, Олексій Поліщук та інші [14]. Тоді ж при молодіжному народному театрі працював колектив-супутник – молодша група театру та клуб любителів театру «Рампа» [22]. Через 5 років, у 2015 р., колектив «Пілігрим» виставою «Ліжко, леді і джентльмени» (за Р. Куні та Дж. Чепменом) відсвяткував своє 25-річчя. Ювілейний спектакль зібрав повний зал глядачів, котрі наприкінці аплодували стоячи. Як згадує Ірина Юрїївна Ільєсова, підготовка виступу була нелегкою. Один з акторів напередодні запланованої прем'єри зламав ногу і виступ довелося переносити. Проте це не завадило зібрати аншлаг і належним чином відсвяткувати визначну дату [5].

Вважаємо за необхідне згадати тих учасників театрального колективу, які завдяки своїй участі в аматорському колективі стали на професійний шлях, пов'язавши його з театром. Наприклад, Вікторія Бутівченко, яка колись разом із Юрієм Савченком доклала неабияких зусиль для здобуття колективом звання «народного», зараз проживає у Шотландії. У передмісті Единбургу жінка зібрала свою акторську трупу та ставить вистави. Ще з молодших класів Вікторія відвідувала театральну студію. Потім закінчила місцевий педагогічний ВНЗ, вступила на навчання до Сумського училища культури. Повернувшись до Глухова, вона деякий час керувала театром «Образ» при місцевому університеті. Далі, до від'їзду за кордон, акторка була режисером аматорського колективу у м. Полтава. Випускники ГНПУ ім. О. Довженка Олексій Бджолєнко та Микола Пономаренко також наважились на отримання другої, вже театральної, освіти. Олексій потім закінчив Київський державний університет культури і багато років присвятив праці на телебаченні у м. Києві. Микола ще кілька років тому здобував творчу освіту на акторському факультеті університету мистецтв м. Харкова. Євгенія Ігнатенко, яка також багато років присвятила «Пілігриму», із відзнакою закінчила навчання на режисерському факультеті Сумського училища культури і мистецтв. Отже, участь в аматорському молодіжному театрі часто впливала на подальший вибір професії юних акторів.

Діяльність Глухівського народного молодіжного аматорського театру «Пілігрим» протягом всього свого існування була насиченою та плідною. Театр є беззмінним культурним осередком міста. В умовах відсутності документальної джерельної була зроблена спроба узагальнення розпорошених відомостей про його історію і творчість, що в перспективі матиме своє продовження.

ПОСИЛАННЯ

1. Дятленко В. Творча удача // Народна трибуна. – 1965. – 23 грудня.
2. Садовський О. Мистецтво в її душі // Народна трибуна. – 1993. – 3 лютого.
3. Садовський О. Подальших творчих злетів! // Народна трибуна. – 2000. – 12 серпня.
4. Єроха М. Увійти в образ // Народна трибуна. – 1983. – 27 травня.
5. Інтерв'ю з І.Ю. Ільєсовою // З приватного архіву автора статті Ірини Бурди.
6. Ільєсова М. Не забувайте драму // Народна трибуна. – 1981. – 8 грудня.
7. Тітаренко О. Міжнародний день театру // Народна трибуна. – 1999. – 27 березня.
8. Бочко О. І справді король... // Народна трибуна. – 1998. – 13 червня.
9. Єроха М. Був просто театральний, тепер – Народний молодіжний // Глухівщина. – 1997. – 1 лютого.
10. Білодід І. Академічний тлумачний словник. В 11 т. – К.: Наукова думка, 1970.
11. Бочко О. У Глухові – власний Народний театр // Народна трибуна. – 1997. – 5 лютого.
12. Врангель Д. Странники, ведучіє к свету // Панорама. Сервер. – 2007. – 12 грудня.
13. Степченко А. Особо любящий таксист // Неделя. – 2009. – 21 березня.
14. У Бога в приймальні // Народна трибуна. – 2016. – 25 червня.
15. Халімоненко С. Життя на сцені // Народна трибуна. – 2015. – 1 листопада.
16. Халімоненко С. Пожежа на сцені // Народна трибуна. – 2014. – 1 червня.
17. Степченко А. 27 марта – Международный день театра // Неделя. – 2007. – 24 березня.
18. Барви «Театральної веселки» // Сумщина. – 2015. – 8 квітня.
19. Сачок Л. Зустріч з казкою // Глухівщина. – 2014. – 15 січня.
20. Наследие Кобзаря // Неделя. – 2017. – 12 березня.
21. Мекеда М. «Отличие провинциального театра в том, что мы очень искренние» // Неделя. – 2017. – 18 травня.
22. Веретенник С. «Пілігриму» – 20 років // Глухівщина. – 2010. – 3 листопада.

Бурда І.О., Абакумова В.І. Народний молодіжний аматорський театр «Пілігрим» в г. Глухове: етапи становлення і сучасність

Проаналізована діяльність Народного молодіжного аматорського театру «Пілігрим». Виділені етапи становлення творчого колектива. Охарактеризовано текуще состояние його діяльності. Сделан акцент на исследовании актерского состава, репертуара и наградах актеров и коллектива в целом. Базу источников исследования составили рассказы режиссера театра, статьи в периодических изданиях.

Ключевые слова: театр, аматорское искусство, спектакль, актеры, «Пілігрим», театральный коллектив, сцена, репертуар, гастроли, фестиваль, награда, дом культуры.

Burda I.O., Abakumova V.I. People's youth amateur theater «Pilihrim» in the city of Hlukhiv: stages of formation and modernity

The activity of the people's youth amateur theater «Pilihrim» is analyzed. The stages of formation of the creative collective are singled out. The current state of its activity is described. The emphasis is placed on the research of the actor composition, the repertoire and the rewards of the actors and all the collective in general. The source base of the research is formed of the memories of the theater director and articles in periodicals.

Key words: theater, amateur art, performance, actors, «Pilihrim», theater group, stage, repertoire, tour, festival, award, cultural building.

03.03.2018 р.

